

PASTAMÉM

MÁS SZEREPBEN, AVAGY...

Szöveg Text **Jókuti András**
 Illusztráció Illustration **Liz Mayer**

A SPAGETTI KULTÚRTÖRTÉNETE

Nem sok étel mondhat magának olyan karriert a kultúra gasztronómián kívüli bugyraiban, mint az olaszok legegyszerűbb és legnépszerűbb tésztája: a spagetti. Madonnától a Vadnyugatig, tudományos, kulturális és vallásos szerepkörben is megcsodálhatjuk, amikor épp nem a saját tányérunkon gőzölög.

SPAGETTIKÁOSZ

A spagettikultúra meglepő módon nem a tésztafajta helyes, úgynevezett *al dente* főzésére utal, hanem akár vád is lehet. Ezzel a gúnyos kifejezéssel illette a hetvenes években többszörös világbajnok Forma-1-es, versenyző Niki Lauda a Ferrari – szerinte nem kellően rendszerezetten működő – csapatát, és ezzel a tányéron kanyargó, szabályokra fittyet hányó tészta egyetlen negatív tulajdonságát ragadta meg. Az angolban egyébként más szövegekörnyezetben is a kaotikus megoldások jelzésére szolgál, a *spaghetti code* a programozók nyelvén nem épp jót jelent.

A világ nagy része szegény Sergio Leone munkásságát is ehhez a tésztahoz köti. A spagettiwestern atyja ugyan minden lehetőséget megragadott arra, hogy tiltakozzon ez ellen a minősítés ellen, de nem sok sikerrel; az ő filmjei, főleg *A jó, a rossz és a csúf* jelenti ma is a műfaj legtipikusabb képviselőjét. A közeli-ben mutatott brutálisan szigorú tekintetek és löfölgvények, végtelen hosszú nézések, a fekete humor és a feszültségkeltésben is kulcsszerepet játszó domináns filmzene, ami végigkíséri a magányos hős küzdelmeit.

Il buono, il brutto, il cattivo - directed by Sergio Leone, 1966

A BRIEF CULTURAL HISTORY OF THE SPAGHETTI

There are only a handful of dishes that can boast about a career in cultural scenes beyond gastronomy as versatile, as the favorite and most simple Italian pasta, spaghetti can show for. From Madonna all the way back to the wild west, one always has the chance to stumble upon it in scientific, cultural, or religious roles – if by any chance it doesn't happen to be steaming on our plates before our very eyes.

SPAGHETTI CHAOS

It might come as a surprise, but instead of the proper, so called *al dente* way of cooking it, the phrase "spaghetti culture" can also be meant as an insult. This ridiculing expression was coined by F-1 driver Niki Lauda, when describing the – in his opinion not well organized – team of Ferrari, and with it grasped the only negative aspect of the physics defying noodles. The English expression tends to describe chaotic solutions anyway, as for example the *spaghetti code* can't mean any good among programmers.

A huge part of the world also connects the works of Sergio Leone to this pasta. Although the father of the 'spaghetti western' took every chance to protest against this label, he couldn't succeed. Until today, his movies, especially "The good the bad and the ugly" represent the most typical of their sub-genre. The close-ups of brutally mean, endless stares and firearms, the black humor, and the music, which plays a key role in creating tension, accompany the struggling lonely hero all the way.

Swiss spaghetti harvest, 1957

Spaghetti cat

THE PASTA MEME AND ITS MANY ROLES...

SPAGETTITERMELÉS

Spagettiszüretre is sor került már, még egy brit televízió is beszámolt róla 1957-ben. A Svájc déli részén a fáról szüretelő boldog spagettitermelőket látva sok néző felejtette el megnézni a naptárját és konstatálni, hogy április elseje van. Ehelyett rengetegen igyekeztek megtudni, hogy is oldhatnák meg maguk is háztáji módszerekkel a családjuk önellátását tésztaból. Szintén tévés babérokat szerzett magának a spagettimacska, aki egy élő tévéműsor véletlen főszereplőjeként vált mémmé, nagy tál spagettijéről kapta a nevét, és számos további műsorban bukkant fel innentől kezdve.

SPAGETTITUDOMÁNY

Meglepő módon a műszaki egyetemeket is meghódította a spagetti, és nemcsak a menzáikat paradicsomos szósszal, hanem az építészkarok irodáit és tantermeit is: spagettihíd építésével bizonyíthatja a következő mérnökgeneráció, hogy a vasbeton és acél sem fog neki problémát okozni. Ebben az esetben a spagetti nem a káosz szinonimája, hanem építőanyag. A kihívás véresen komoly és szakmai: mindössze 2 csomag, azaz 1 kg spagetti és ragasztóanyag felhasználásával kell létrehozni a legnagyobb terhelést elviselő hidat. Egészen elképesztőek az eredmények is, a világbajnokságon ráadásul igen gyakran nyernek magyarok, főleg az Óbudai Egyetem hallgatói jeleskednek a témában, nekik sikerült fél tonna (!) terhelést elbíró tésztahidat építeni, azaz saját súlyának 570-szeresét bírja el az építmény, ami elképesztő statikai bravúr és egyben világrekord. Van egyébként spagettitoronyépítés is. Fontos ismérve, hogy az épület teszteléséhez úgynevezett spagettiföldrengést generálnak, tehát ha ilyet jelentenek be a híradóban, nincs ok az ijedségre.

James Rosenquist "Orange Field", 1964

Spaghetti bridge - MoonYoung Jeong, EunJeong Lee, Juwon Lee, SunJin Kim

SPAGHETTI CULTIVATION

Spaghetti harvests did indeed happen already, and a British TV channel even reported on it in 1957. Seeing the happy spaghetti pickers climbing trees in the south of Switzerland, many forgot to check their calendars and realize it's the 1st of April already. Instead, folks started looking for ways to solve the pasta self-reliance issues of their family at DIY. False praise has also been the main achievement of the spaghetti cat, who turned into a meme as an accidental guest on a TV show, and named after its big bowl of spaghetti, secured itself further show-biz opportunities in many programs from then on.

THE SCIENCE OF SPAGHETTI

Rather surprisingly, spaghetti did not halt at infiltrating the food courts of universities, but also took over classrooms and offices of technical faculties: next generation engineers prove their abilities to later deal with steel and concrete, by building spaghetti bridges. In this case though, spaghetti, instead of being a synonym for chaos, acts as the construction material. The challenge is dead serious and professionally ambitious: the bridge withstanding the biggest load must be built, with only two packets, meaning 1 kg of spaghetti and glue. And the results are simply stunning! World championships are often dominated by Hungarian students, especially from the Óbuda University, whose team managed to construct a test bridge carrying about half a ton (!) – 570 times the weight of the construction to be precise. This wasn't only an amazing achievement in statics, but also set a new world record! By the way, spaghetti-tower construction competitions – where the main tools for testing the buildings are artificial spaghetti earthquakes – also exist. Reports about such events however should rarely be a cause for panic, when announced in the news.

Sophia Loren, 1953

Crystal Renn - shot by Terry Richardson, 2010, Vogue

Flying Spaghetti Monster 1955

SPAGETTIVALLÁS

Talán a legbizarrabb megjelenési formája a tésztának a Flying Spaghetti Monster (FSM, Repülő Spagettiszörny), amely egy poénvallás központi figurája. A „vallásalapító” egy amerikai végzős fizikus, Bobby Henderson volt 2005-ben, aki az iskolai oktatásban megjelenő vallásos teremtéstörténet, az intelligens design elleni tiltakozásként találta ki a szörnyet, amely – hivatalos beadványa szerint – a világ valódi teremtője, és mint olyan, véleménye szerint szintén az iskolai tananyag elvárható szereplője kellene, hogy legyen. A Teremtő megjelenését tekintve egy nagy spagettigombolyag húsgombóc-szemekkel. Játékos követői a pastafárik, akik hamar felkapták a sztorit, ami mára kedvező megélhetési forrássá is vált az alapító számára: különböző FSM-relikviákat kínál eladásra a vallás hivatalos weboldalán.

SPAGETTISZEX

A tészta karrierjének jelentős részét köszönheti annak, hogy valamilyen oknál fogva a Föld férfilakossága kevés szexibb látványt tud elképzelni egy hosszú spagettiszálat felszippantó nőnél. Hogy ennek mi lehet az oka, azt mindenkinek a saját fantáziájára bízjuk, de az tény, hogy generációk kollektív emlékezetében maradtak meg azok a fotók, amiken az ötvenes évektől egészen a nyolcvanas évekig ünnepelt olasz szépségideál, Sophia Loren spagettizget. Neki további örökbecsű idézeteket is köszönhetünk a témában, például egy táplálkozási tanácsot, miszerint a spagetti fogyasztására a porszívótól ellesett módszer a legalkalmasabb. Arról mond-

juk nem nyilatkozott bővebben, hogy milyen hatással van ez a környezet, a ruházatunk és a spagettin található szósz esetleges találkozására, de az biztos, hogy nem zárhatunk ki olyan következményeket, hogy a paradicsomos szósz beterít mindent, miközben – egy átlagembertől talán már nem is annyira szexi – cuppogás és egyéb hangjelenségek között felszívódik a szánkban. A félrejelés esélyéről most nem is beszélve. Aztán azt is megtudhatuk tőle, hogy mindent a spagettinek köszönhet, és ezt a külsejére érti. Ha csak azt a szimpla tényt vesszük figyelembe, hogy még 72 évesen is kapott felkérést fotózásra, ráadásul a modellválasztásában igencsak kritikus Pirelli-naptár számára, és azt még el is vállalta, akkor ez egy elég erőteljes és hatékony lobbitevékenység lehet a hosszúkás tészta számára. Persze a kijelentés óta már eltelt elég sok idő, és mára már nem csak a világban, hanem Olaszországban is kicsit megkopott a pasta fénye. Legalábbis közvélemény-kutatások szerint, nem tartják hasznos alakformálónak: egy Nielsen-tanulmány beszámol arról, hogy jelentősen megnőtt azon fiataloknak a száma, akik a tésztákat teszik felelőssé az elhízásért. Talán emiatt is csökkent a fogyasztása évi 20-ról 15 kg-ra Olaszországban, ami azért még mindig elég tekintélyes mennyiség. Az persze egy másik probléma, hogy igazuk van-e ebben, hiszen dietetikusok véleménye szerint soha nem lehet egy-egy étel, alapanyag hatását önmagában vizsgálni, a megfelelő testsúly megtartása is egy kiegyensúlyozott étrendhez és életmóddhoz köthető, nem csodaszerekhez.

THE SPAGHETTI RELIGION

Probably the most obscure appearance of the distinguished pasta is the "Flying Spaghetti Monster" who is the central figure of a joke-religion. Founder of the religion was physics major at the time in 2005, called Bobby Henderson, who first mentioned the monster as a protest against the religious, creation by intelligent design theory in the US education system, and argued, that his monster is the real creator of the world, and as such is expected to be represented in the curriculum. The appearance of this creator resembles a big ball of spaghetti, with meatballs for eyes. Its playful followers are the pastafarians, who picked up the story surprisingly quickly, and seem to now provide a comfortable livelihood to the founder: he is selling different FSM relics on the official website of the religion.

SEXY SPAGHETTI

A significant part in the success of this pasta can be traced back to the fact, that for some reason, the male population of planet Earth can hardly imagine anything more sexually intriguing than a female slurping on a long strain of spaghetti. What the reasons for this might be, is better left to everyone's own imagination, fact remains however, that the collective memory of several generations has been influenced by pictures of the timeless beauty icon, Sophia Loren eating spaghetti. She also coined many evergreen quotes on the subject, for example, that the best method of eating spaghetti can be learned from a vacuum cleaner. Though she didn't go into detail about how this might affect

our environment, especially our clothing when making inevitable contact with the sauce, we can't disclose consequences where – accompanied by suckling sounds – tomato based sauce covers everything, while the pasta disappears between the lips. Just put average Joe in this scene, and the whole ordeal swiftly loses a lot of appeal. And we didn't even mention the choking hazard. Later we also learned, that everything she has, referring to her appearance, she has thanks to spaghetti. Considering that even at the age of 72 she has been asked for photo-shoots, and not just by anyone, but by the Pirelli calendar team, who are notorious to be cherry picking and extremely critical when it comes to models. She accepted, sending a clear signal, that her entire life can very well be seen as a strong and effective lobbying campaign for the oblong pasta. Of course, some time has passed since these famous statements, and the glory of pasta faded a little, not only in around the world, but even in Italy. At least according to surveys, only a few still see it as an effective figure shaping diet: according to a recent study carried out by Nielsen, the number of young people blaming pasta for obesity has grown significantly. This might be one of the reasons behind the drop in Italian pasta consumption from 20 to 15 kilograms yearly, which, to be honest is still a remarkable amount. Another related problem of course is, whether these people are right. As many dietary experts point out, effects of one single dish or ingredient can never be examined on their own, and keeping a healthy bodyweight is much more related to a balanced diet and lifestyle, not some single miracle substance.

SPAGETTITÉNYEK

Érdekes tények a spagetti gasztronómiai szerepéről:

- » A Bock Bisztró séfje, Bíró Lajos csinálta már pacalból is. Persze ott csak a pacal alakja emlékeztetett spagettire, de kiváló volt az ebből készült carbonara.
- » Az olaszok nem csak vízben, néhány ételhez vörösborban főzik, a színe épp olyan különleges lesz, mint ahogy hangzik a dolog.
- » Bolognai spagetti NEM létezik. Mármint a világon mindenhol létezik, Bolognában viszont nem. Egy olasz a danabos, húsos szószhoz csakis valamilyen rusztikus tésztát választ.
- » A spagetti húzószilárdsága $sH = 18,0 \text{ N/mm}^2$, rugalmassági modulusa $E = 2000 \text{ N/mm}^2$.
- » A spagetti megfőzésének legjobb trükkje a csomagoláson szereplő főzési idő betartása. A vízbe pedig csak só kell, olaj soha! (Csak frissen főzve esszük.)
- » Egy igazi olasz nem használ sem kést, sem kanalat a spagetti elfogyasztásához, villája úgy ves tekergetésével eszi meg, a szigorúan egészben hagyott szálatokat.

SPAGHETTI FACTS

Interesting facts about the gastronomical role of spaghetti:

- » Chef of Bock Bisztró, Bíró Lajos prepared it from tripe. Of course only the shape resembled spaghetti, but the resulting carbonara was without a question excellent.
- » Italians sometimes cook it in red wine instead of water, and the color of the dish will be as exciting as it sounds.
- » Spaghetti bolognese as such does NOT exist. Well, it does in every corner of the Earth, except Bologna. As sides to a chunky, meaty sauce, a real Italian would always choose a more rustic pasta.
- » The tensile strength of spaghetti is $sH = 18,0 \text{ N/mm}^2$, with modular flexibility of $E = 2000 \text{ N/mm}^2$.
- » The best trick to cooking spaghetti is adherence to the cooking time given on the packaging. The water only requires salt, while oil is never to be added. (And only eat it freshly cooked.)
- » A real Italian doesn't use either knife, nor spoon to consume spaghetti. The handy spinning of a fork should always be enough to eat the strictly unbroken strains.

Charlie Chaplin - „Aranyláz: 'The Gold Rush', 1925

„Lady and the Tramp” - produced by Walt Disney, 1955

„Un Americano a Roma”, 1954

Pablo Reinoso, Spaghetti Bowl, 2008

VAPIANO®

PASTA | PIZZA | BAR

Hulk Hogan - Pastamania

Dean Martin & John Wayne

Gwyneth Paltrow

Lady Gaga

Julia Roberts - "Eat pray love"

Larazza Calendar 2009 Edition - shot by Anne Leibovitz

SPAGETTİKÖVETŐK

Sophia Loren óta sokan mások is odáig merészkedtek, hogy a hosszúkás tészával fotózkodjanak. Hulk Hogan, az örökifjú, mindig agyonszolári-umozott, hidrogénezett hajú wrestlingsztár is megpróbálkozott a témában, méltán merült feledésbe az a kép. Ha már a férfimezőny, akkor inkább Dean Martin, aki még John Wayne-nel közösen is pózolt spagettifőzés közben. De létezik spagettizós kép Gwyneth Paltrow-ról, Lady Gagáról, és Madonnáról is, akít a Dolce & Gabbana kért fel, és elég egyértelmű az utalás a nagy elődre a fekete-fehér fotókon, amiket Steve Klein készített 2010-ben. A képeken Madonna egyszerű háziasszonyként végzi a háztartás körüli teendőket, és persze melyikünk ne Dolce & Gabbana ruhában mosogatra, ha lenne rá lehetősége? Hogy ő is a spagettinek köszönheti-e az alakját, az nem derül ki a képsorozatból, de mind a zöldségaprítás, mind a spagettievés jól áll neki is, az nem kérdés. Utóbbi „természetesen” kézzel, azonban hogy a lorenese porszívómódszert használja-e a szájba juttatásra, vagy felülről igyekszik majd leengedni ügyesen, örök kínzó kérdés marad, viszont reméljük, a méregdrága D&G ruhába törli utána a szószot.

Szóval ne tessük meg a tészát. A nagy színésznő pedig nemcsak szépséget, hanem hűséget is köszönhet neki, ugyanis férje halála után kategorikusan kizárta annak az eshetőségét, hogy valaha is újraházasodjon. Örök szerelem marad, ahogy a spagettihez fűződő vonzalma is.

FOLLOWERS OF SPAGHETTI

Since Sophia, many have ventured into the field of posing with the long pasta. Hulk Hogan, the ageless, always well-tanned wrestling star with bleached mane also gave it a try, and the pictures have met its well-deserved faith in oblivion. When it comes to male contestants, we'd much rather prefer Dean Martin, who even posed with John Wayne while cooking spaghetti. But we can find spaghetti pictures of Gwyneth Paltrow, Lady Gaga, and even Madonna, who was photographed for Dolce & Gabbana. These black and white photographs by Steve Klein from the year 2010, shamelessly refer to the great predecessor: Madonna, as any good housewife would, is doing chores, and who wouldn't wash the dishes in Dolce & Gabbana if we had the chance? Whether she also owes her curves to spaghetti is not clear from the photoset, but she without a doubt looks gorgeous dicing vegetables and eating spaghetti. Latter is 'of course' done by hand, but whether she uses Loren's vacuum method or will lower the pasta from above, shall remain an eternal mystery. We do secretly hope though, that she will wipe the sauce off with her 'inexpensive' D&G dress.

Besides her beauty, the great actress can also be thankful for fidelity, as she clearly stated after the death of her husband, that re-marrying is never going to be an option. It shall remain an eternal love, just like her affection towards spaghetti.

Madonna - Dolce & Gabbana Campaign, 2010